

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

meddelad i Stockholm den 31 maj 2006

Mål nr

B 5183-04

KLAGANDE

Riksåklagaren

Box 5553

114 85 Stockholm

MOTPART

NGS

Ombud och offentlig försvarare: Advokat GT

SAKEN

Djurplågeri

ÖVERKLAGADE AVGÖRANDET

Hovrätten för Nedre Norrlands dom den 22 november 2004 i mål B 1085-03

DOMSLUT

Med ändring av hovrättens dom bestämmer Högsta domstolen påföljden för NGS till villkorlig dom jämte etthundra (100) dagsböter å tvåhundra (200) kr.

För försvaret av NGS i Högsta domstolen tillerkänns GT ersättning av allmänna medel med trettioåtusensjuhundra-fyrtioåtta (32 748) kr, varav 20 580 kr för arbete, 8 268 kr för tidsspillan och 3 900 kr för utlägg. Denna kostnad skall stanna på staten. I beloppet ingår mervärdesskatt med 6 549 kr.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

Riksåklagaren har yrkat att Högsta domstolen dömer NGS till ett fängelsestraff inte understigande sex månader.

NGS har bestritt ändring.

DOMSKÄL

NGS skall i enlighet med hovrättens i den delen inte överklagade dom dömas för djurplågeri enligt 16 kap. 13 § brottsbalken. För djurplågeri är stadgat straff med böter eller fängelse i högst två år.

NGS har under minst ett par månaders tid vanvårdat sitt kreatursbestånd om 44 nötkreatur genom att underlåta att ombesörja utgödsling av ladugården, att tillse att djuren haft tillräckligt med foder och vatten och att tillkalla veterinär till djur som insjuknat. Djuren har genom vanvården otillbörligen tillfogats lidande vilket NGS också insett.

Brottsligheten avser alltså ett stort antal djur som under lång tid utsatts för ett betydande lidande. Under den period som åtalet omfattar har 11 av djuren självdött och 28 har nödslaktats i anslutning till inspektionen hos NGS. Det är med hänsyn härtill klart att brottsligheten under alla förhållanden måste anses ha ett jämförelsevis högt straffvärde. Vid bedömningen av straffvärdet skall emellertid inte endast sådana faktorer som brottslighetens omfattning och effekter beaktas utan också, som framgår av 29 kap. 1 § andra stycket brottsbalken, sådana subjektiva faktorer som de avsikter och motiv som gärningsmannen haft. Även om de objektiva omständigheterna i allmänhet bildar den naturliga utgångspunkten för straffvärdebedömningen, är inte sällan de subjektiva omständigheterna av större betydelse för bedömningen (jfr Berg m.fl., Brottsbalken s. 29:21).

NGS har berättat att han är uppvuxen på den gård där vanvården ägde rum och han har sedan lång tid själv drivit lantbruket på gården. Djurskötsel har hela tiden utgjort en del av driften. I syfte att förbättra ekonomin investerade han i början av 1990-talet i en ny ladugårdsdel. Den ökade djurhållningen medförde större arbetsbelastning utan att ekonomin därför förbättrades. I slutet av år 2001 ansåg han sig stå inför ett vägval att ytterligare öka djurhållningen eller att göra sig av med djur. Detta ledde till att han under våren 2002 sålde sina mjölkkor och började arbeta som djurskötare hos en granne. Han behöll ungdjuren. Arbetstiden hos grannen var från 05.00 på morgonen till 08.30 och därefter från 15.00 till 19.00. Under övrig tid skulle han sköta den egna gården. Hans förhoppning var att förändringen skulle innebära en förbättring av såväl hans arbetsförhållanden som hans ekonomiska situation. Arbetsbördan blev honom dock övermäktig och han började få svårt att klara skötseln av den egna gården. De akuta problemen med djuren började med att delar av utgödselanordningen rostade sönder och slutade fungera. Han trodde att han själv skulle kunna laga anord-

ningen och lyckades också några gånger men anordningen slutade snart att fungera igen. I oktober–november 2002 gick den definitivt sönder. Han fortsatte att dagligen ge djuren vatten och föda men orkade, fastän han insåg konsekvenserna, inte längre göra något åt utgödslingen. Han kände en fruktansvärd ångest men den övermäktiga arbetsbördan gjorde att han drabbades av handlingsförlamning och han kunde inte förmå sig till att begära hjälp.

Det saknas anledning att ifrågasätta NGSs uppgifter om bakgrunden till vanvården. Även om NGS varit medveten om de effekter som hans underlåtenheter medfört har det alltså inte varit fråga om ett avsiktligt tillfogande av lidande och inte heller någon likgiltighet inför detta. Han har inte heller haft några egna intressen som motiv för sitt handlande. Vanvården har tvärtom medfört en betydande ekonomisk belastning för honom. Fråga synes närmast vara om oförmåga att i vad som framstår som en personlig krissituation hantera de uppkomna problemen. Vid bedömningen av straffvärdet skall detta beaktas även om omständigheterna inte kan sägas ha varit sådana att den särskilda strafflindringsgrunden i 29 kap. 3 § första stycket 2 brottsbalken är direkt tillämplig. Några sådana försvarande omständigheter som avses i 29 kap. 2 § brottsbalken föreligger inte.

Vid en sammanfattande bedömning finner Högsta domstolen att straffvärdet av brottsligheten, med beaktande av det omfattande lidande som djuren utsatts för, får anses motsvara fängelse i sex månader. Frågan är då vilken påföljd som NGS skall dömas till.

Straffvärdet är inte så högt att detta i sig motiverar ett fängelsestraff. NGS har inte heller tidigare gjort sig skyldig till brott på sätt som nu kan utgöra skäl för ett fängelsestraff. En förutsättning för att NGS i enlighet med riksåklagarens yrkande skall dömas till fängelse är därför att brottsligheten kan anses vara av en

sådan art att denna, i förening med straffvärdet, utgör tillräckliga skäl för ett fängelsestraff.

Av förarbetena till bestämmelsen i 30 kap. 4 § brottsbalken, enligt vilken brottslighetens art kan utgöra ett skäl för att döma till fängelse, framgår att med uttrycket brottslighetens art främst avsetts sådana brottstyper som enligt då gällande praxis ansetts motivera fängelse trots att de inte har ett särskilt högt straffvärde (prop. 1987/88:120 s. 100). I de fall då någon sådan fast praxis inte finns kan bedömningen basera sig på uttalanden som lagstiftaren gjort i samband med ny lagstiftning (jfr t.ex. NJA 1995 s. 80). I viss utsträckning torde det emellertid vara ofrånkomligt att domstolarna tar ställning till frågan om brottslighetens art oberoende av om lagstiftaren uttalat sig i frågan.

Något stöd för att det skulle finnas någon fast praxis enligt vilken djurplågeri i allmänhet skulle vara ett sådant brott som skall föranleda fängelse även när det inte har ett särskilt högt straffvärde (s.k. artbrott) finns inte. Av allmänt tillgänglig statistik framgår tvärtom att villkorlig dom och skyddstillsyn är klart vanligare som påföljd än fängelse. Några uttalanden från lagstiftaren som ändå kan ge anledning att mer generellt bedöma djurplågeri som artbrott finns inte heller. Det har inte heller framkommit att djurplågeri skulle ha ökat i sådan omfattning, eller att några andra förhållanden inträtt, att detta skulle kunna ge anledning till en sådan bedömning. Vad som nu sagts utesluter inte att djurplågeri ändå under vissa omständigheter kan vara att anse som ett artbrott. Så skulle kunna tänkas vara fallet om det förelegat några sådana särskilda försvårande omständigheter som avses i 29 kap. 2 § brottsbalken, som exempelvis särskild hänsynslöshet, även om dessa inte gör att straffvärdet blir så högt att detta i sig motiverar ett fängelsestraff (se bl.a. Berg m.fl., a.a. s. 30:21). Att gärningsmannen för att tillgodose egna intressen eftersatt intresset att motverka lidande hos djur på ett sätt

som visar en uppenbar likgiltighet för det senare intresset kan också tala för att brottsligheten varit av en sådan art att ett fängelsestraff bör utdömas.

Några sådana omständigheter har emellertid inte framkommit i detta fall. NGS skall därför dömas till en inte frihetsberövande påföljd och anledning saknas att överväga om en sådan bör förenas med en föreskrift att fullgöra samhällstjänst. NGS lever under ordnade förhållanden och det saknas anledning att befara att han kommer göra sig skyldig till fortsatt brottslighet. Påföljden skall därför bestämmas till villkorlig dom som i enlighet med huvudregeln skall förenas med ett bötesstraff.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Regner (skiljaktig), Victor (skiljaktig), Håstad, Lindeblad och Calissendorff (referent)
Föredragande revisionssekreterare: Katarina Eriksson

HÖGSTA DOMSTOLEN

Bilaga till
PROTOKOLL
2006-05-02Mål nr
B 5183-04

Justitieråden Regner och Victor är skiljaktiga beträffande motiveringen på sätt som framgår av följande yttrande:

”Vi instämmer i vad majoriteten anfört angående faktorer av betydelse för bedömningen av straffvärdet. Vid en sammanfattande bedömning finner vi emellertid att brottslighetens straffvärde i detta fall, även med beaktande av det omfattande lidande som djuren utsatts förr, får anses motsvara fängelse i fyra månader.”